

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

55. M. Crassus Iunior.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Cotta & Sulpitius.

CAPVT LIIII.

Inueniebat acutè Cotta, dicebat purè, ac solutè, & vt ad infirmitatem laterum perfectè contentionem omnem remiserat, sic ad virium imbecillitatem dicèdi accommodabat genus, nihil erat in eius oratione nisi syncerū, nihil nisi siccum, arque sanum, illudq; maximum, quod cum cōtentione orationis flectere animos iudicum vix posset, nec omninò eo genere diceret, tractando tamen impellebat, vt idem faceret à se commoti, quod à Sulpitio concitari.

Fuit enim Sulpitius, vel maximè omnium, quos quidem ego audiverim, grandis, & vt ita dicam, tragicus orator: vox cum magna, tum suavis, & splendida; gestus, & motus corporis ita venustus, vt tamen ad forum, non ad scenam institutus videretur. Incitata, & volubilis, nec ea redundans tamen, nec circumfluens oratio. Crassum volebat hic imitari, Cotta malebat Antonium: sed ab hoc vis abeat Antonij, Crassi ab illo lepos.

N. N.

a Tragicæ vastitas lepore, & urbanitate temperanda. Non bene audiunt oratores tragici, & ea foris de causa ἀσκήνην τραγικὸν ὄμιλον Demosthenes appellat. ὁ δὲ μακρὸν τὸν ὑπόκειν ἀτυχεύει, & μὴ μόνον μὲν ἀλλὰ καὶ τὸν ἀγυρῶν δυνάμειον. Harpocration.

Hortensius.

CAPVT LIIII.

Hortensij ingenium, vt a Phidiaz signum simul aspectum, & probatum est. Nam cum admodum adolescens orsus esset in foro dicere, celeriter ad maiores causas adhiberi ceptus est: b quamquam incidèrat in Cottæ, & Sulpitij orationem, qui annis decem maiores, excellentem Crasso, & Antonio, deinde Philippo, post Iulio, cum ijs ipsis dicendi gloria comparabatur. Primum memoria tanta, quantum in vilo cognouisse me arbitror, vt quæ secum commentatus esset, ea sine scripto verbis eisdem redderet, quibus excogitauisset. Hoc adiumento ille tanto sic utebatur, vt sua commentata, & scripta, & nullo referente, omnia aduersariorum dicta, meminisset. Ardebat autem cupiditate sic, vt in nullo vnquam

flagrantius studium viderim. Nullum enim pariebat esse diem, quia aut in foro diceret, aut meditaretur extra forum, sæpissimè autem eodem die vtrumque faciebat. Attuleratque minimè vulgare genus dicendi: duas quidem res, quas nemo alius, partitiones, quibus de rebus dicturus esset, & collectiones; memor, & quæ essent dicta contrà, quæque ipse dixisset. Erat in verborum splendore elegans, compositione aptus, facultate copiosior: eaque erat cū summo ingenio, tum exercitationibus maximis consecutus. Rem complectebatur memoriter, diuidebat acutè: nec pratermittebat ferè quicquam quod esset in causa, aut ad confirmandum, aut ad refellendum. Vox canora, & suavis; motus, & gestus etiam plus artis habebat, quàm erat Oratoris latis.

N. N.

a Apparet in oratore fuisse magna ingenij viam, & felicitas, quæ sanctiori cultura caruit. Melius dicebat, quam scripsit, & eius scripta, vt ait Quintilianus, intra famam sunt; placebat aliquid eo dicente, quod legentes non inueniebant Fab. l. 11. Memoria verò fuit adeò felici, vt cum in auctione persideret diem totum, & omnes res, & pretia, & emptores ordine suo argentarijs recognoscentibus, ita vt nullo falleretur, recenseret. Senec. Controvers. l. 1.

b Plus impendebat corpori quam dictioni. Nescires vtrum cupidius ad audiendum eum, an ad spectandum concurreretur Val. lib. 8. c. 10. de quo multa Gell. nocturnum Attic. l. 1. Collega de iniurijs diem dixit, quod sibi in angustijs obuius ostensu fortuito structuram toga destruxerat, & capitale putauit, quod humero suo locum ruga mutasset. Itaque iam Dionysia saleatricula appellabatur, quod malebat audire. quam ἄμωσθ, & ἀργολιαν. Vide Macrob. Satur. l. 3. c. 13.

Marcus Crassus Iunior.

CAPVT LV.

Is mediocriter à doctrina instructus, augustinus etiam à natura, labore, & industria, & quo ad adhibebat ad obrinendas causas curam etiam, & gratiam principibus & patronis aliquorannis fuit. In huius oratione sermo latinus erat, verba non abiecta, res compositæ diligenter, nullus flos tamen, neque lumen vllū: animi magna, vocis parua contentio, omnia ferè vt similiter, atque vno modo dicerentur.

D 3

N. N.

N. N.

a M. Crassus Orator submediocri molliu artem paranda pecunia nouerat quam eloquentia.

Pompeius.

CAPVT LVII.

CNaeus Pompeius, vir ad omnia summa natus, maiorem dicendi gloriam habuisset, nisi eum maioris gloriae cupiditas, ad bellicas laudes abstraxisset. Erat orationis satis amplius, rem prudenter videbat: actio vero eius habebat, & in voce magnum splendorem, & in motu summam dignitatem. a Pompeij meminit etiam Dionysius Halicarnasensis, & quaedam eius epistolas Graecas citat, quibus de eloquentia, & optimo genere dicendi, non imperitam tulit sententiam, sed & Graecam orationem, quam apud Ptolomaeum Regem haberet, commentatum fuisse Plutarchus memorat.

a Cn. Pompeij apud Dionys. Halicarnass. mentio. Πομπηϊος Ἰχθὺς ἐν βιβλίῳ περὶ ἑρμηνείας ὑπὸ αὐτοῦ λόγον ἐπισημαίνων, ὃ περιεκλήθητο ἑρμῆδα πρὸς τοῦ Πτολεμαίου.

M. Callidius.

CAPVT LVIII.

SEd de M. Callidio dicamus aliquid, qui non sicut orator vnus e multis; potius inter multos prope singularis fuit: a ita reconditas, exquisitaque sententias, mollis, & perlucens vertebat oratio: b nihil tam tenerum, quam illius comprehensio verborum, nihil tam flexibile, nihil quod magis ipsius arbitrio fingere-tur, vt nullius oratoris aequè in potestate fuerit: quae primum ita pura erat, vt nihil liquidius: ita liberè fluebat, vt nusquam adhaeresceret: nullum nisi loco positum, & tanquam in vermiculato emblemate, vt ait Lucilius, stru-ctū verbum videres: nec verò vllum, aut durū, aut insolens, aut humile, aut in longius ductū: ac non propria verba rerum, sed pleraque trans-lata, sic tamen, vt ea nō irruisse in alienum lo-cum, sed immigrasse in suum diceret; nec ve-rò haec soluta, nec diffluentia, sed adstricta nu-meris, non apertè, nec eodem modo semper, sed variè, dissimulanterque conclusis. Erat au-tem, & verborum, & sententiarum illa lami-

Optimus metaphorarum vsus.

na, quae vocant Graeci *επιμυα*, quibus tamen insignibus in ornatu distinguebatur omnis oratio. Quae de re agitur autè, illud quod multis in locis Iurisco. Iulio ineludatur formulis, & vbi esset, videbat. Accedebat ordo reru, plenus artis, actio liberalis, totumque dicen-di placidum, & sanum genus. Quod si est opti-mū suauiter dicere, nihil est quod melius hoc quaerendum putes, sed cum a nobis paulo ante dictum sit, ita videri esse, quae orator efficere deberat, vt doceret, vt delectaret, vt moueret; duo summè tenuit, vt & rem illustraret disse-rendo, & animos eorum, qui audirent, deuinciret voluptate. Aberat tertia illa laus, qua per-moueret, atque incitaret animos, quam pluri-mum pollere diximus: nec erat vlla vis, atque contentio, sine consilio, quod eos, quorum al-tior oratio, actioque esset ardentior, furere, & bacchari arbitraretur: siue quod natura non ef-fet ita factus, siue quod non consuesset, siue quod non posset. Hoc vnum illi, si nihil vtili-tatis habebat, abfuit: si opus erat, defuit.

Perfectio eloquentia non est solum suauitas.

Piso, Tullij gener.

CAPVT LVIII.

STudio autem neminem, nec industria ma-iorem cognoui: quanquam ne ingenio quidem, qui praestiterit facile dixerim, a C. Pisoni genero meo: nullum tempus illi, ynquam vacabat, aut a forensi dictione, aut a commenta-tione domestica, aut a scribendo, aut a cogitā-do, itaque tātos processus efficiebat, vt euola-re, non excurrere videretur. Eratque verbo-rum, & defectus elegans, & apta, & quasi rotunda constructio: cumque argumenta exco-gitabantur ab eo multa, & firma ad probandū, tum concinna, acutaque sententiae, gestusque natura ita venustus, vt ars etiam, quae non e-rat, & e disciplina motus quidam videretur accedere. Vereor ne amore videat plura, quam in illo fuerint dicere; quod non ita est (alia enī de illo maiora dici possunt) nam nec con-tinentia, nec pietate, nec vilo genere virtutis, quenquam eiusdem aetatis, cum illo conferen-dum puto.

N. N.

a Laus Pisonis, quae data potius videtur à M. Tullio cognationi, quam scriptioni: necessitati: non est enim aliqui inter oratores nominatus.

C. LE.